

Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»

Рада молодих учених Університету Ушинського

Історико-філологічний факультет

Кафедра всесвітньої історії та методики її навчання

«ІСТОРИЧНА НАУКА В УМОВАХ ВІЙНИ ОЧИМА ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА МОЛОДИХ УЧЕНИХ»

12 березня 2026 року

Збірник матеріалів

Всеукраїнської наукової конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

Одеса, 2026

УДК: 930.2 + 930.85 + 94

DOI: <https://doi.org/10.24195/HistoricalStudies2026>

*Рекомендовано вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»
(протокол № 13 від 30 квітня 2026 р.)*

Рецензенти:

Покась М. С. – кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних відносин, політології та соціології Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Атаманюк З. М. – доктор філософських наук, професор, професор кафедри філософських і соціологічних студій та соціокультурних практик Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Історична наука в умовах війни очима здобувачів вищої освіти та молодих учених: збірник матеріалів Всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених. Одеса: Університет Ушинського, 2026. 142 с.

До збірника увійшли матеріали всеукраїнської наукової конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених, присвяченої дослідженню наступних концептуальних питань сучасної історичної науки: історія Стародавнього світу та Середніх віків, історія Нового часу, проблеми новітньої історії та сучасності, Історія дипломатії та міжнародних відносин, історія війн та військової справи. А також матеріали в сфері методики навчання історичних дисциплін в закладах освіти, що значно розширює дослідницькі межі.

Матеріали, подані у збірнику будуть корисними для науковців, освітян та всіх хто прагне вдосконалити освітній процес та сприяти розвитку сучасної історичної науки.

**«Історична наука в умовах війни очима здобувачів вищої освіти
та молодих учених»**

12 березня 2026 року

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова:

Красножон Андрій Васильович – ректор Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор історичних наук, професор.

Заступники голови:

Музиченко Ганна В'ячеславівна – проректор з наукової роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», доктор політичних наук, професор.

Кон Олена Олександрівна – декан історико-філологічного факультету ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», кандидат філологічних наук, доцент кафедри словянського мовознавства.

Ковальський Станіслав Валентинович – кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри всесвітньої історії та методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Члени оргкомітету:

Окорокова Віра Вікторівна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри всесвітньої історії та методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Добролюбська Юлія Андріївна – доктор філософських наук, професор, професор кафедри всесвітньої історії та методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Яновська Лариса Григорівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри всесвітньої історії та методики її навчання Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Семко Я. С.	«Суспільство споживання» як концепт-домінанта у творі Фредеріка Бегбедера «99 франків»	61
Терлецька Д. Р.	Становище жінок у Саудівській Аравії на початку XXI століття	65
Хоміна Д. В.	Крах ілюзії братерства та єдності, від соціального контракту Тіто до етнічних чисток	71

Історія дипломатії та міжнародних відносин

Волянський Б. А.	Лібертаріанська політична думка в США у післявоєнні роки (1945-1955 рр.)	76
Ковальський С. В.	Берберські війни в контексті становлення зовнішньої політики США на початку XIX ст.	80
Малога О. А.	Інцидент з фрегатом «Чесапек»: межі британської морської силової дипломатії	84
Набока О. В.	Американська військова операція на Тайвані 1867 р. та початок формування стратегії «малих воєн» США	89
Самофатов М. І.	«Стиснута пружина» протекціонізму: як почалася тарифна війна в Європі в 1925 р.	94

Історія війн та військової справи

Атмажов О. Ю.	Флот королівства Чосон	99
Огорокова В. В.	Інноваційні зрушення у розвитку вогнепальної зброї XIX ст.	107
Рибак О. В.	Стратегічне планування «Гельб» в контексті підготовки до Французької кампанії Вермахту	111
Сотніченко О. В.	Піренейська кампанія Наполеона I (1808–1814)	114

Терлецька Д. Р.,
здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 014 Середня освіта (Історія)
ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса, Україна)

СТАНОВИЩЕ ЖІНОК У САУДІВСЬКІЙ АРАВІЇ НА ПОЧАТКУ XXI СТОЛІТТЯ

У сучасному світі тема гендерної дискримінації є однією з найактуальніших і провокуючих за останнє десятиріччя, особливо у країнах Близького Сходу. Саудівська Аравія демонструє унікальний випадок поєднання патріархальної традиції та державної модернізації. Скасування у 2018 році заборони на керування автомобілем, розширення доступу жінок до ринку праці та реформування системи опікунства стали важливими маркерами змін, які потягнули за собою низьку важливих змін у законодавстві країни.

Тема становища жінок у сучасних країнах Близького Сходу, зокрема Саудівській Аравії є актуальною для нашої країни, оскільки в умовах євроінтеграційного курсу Україна послідовно впроваджує принципи гендерної рівності відповідно до стандартів Ради Європи та ЄС. Порівняльний аналіз гендерних реформ у різних соціокультурних контекстах дозволяє порівнювати плюси та мінуси, аналізувати історичні передумови, критично осмислити власний досвід реформування, а також зрозуміти специфіку поєднання традиційних норм і модернізаційних процесів у незахідних суспільствах. Для України, як багатокультурної держави, що підтримує міжцивілізаційний діалог, є важливим формування науково обґрунтованого, а не стереотипного бачення ісламського світу.

Досліджуванні нами аспекти становища жінок у Королівстві Саудівська Аравія були висвітлені: у книгах «The Kingdom of Saudi Arabia Through the Eyes of Saudi Women» авторства Аніти С.Бутера[2], статтях «Empowering Saudi Women under Vision 2030: Opportunities and Challenge»[1], «Studying the personal and social variables associated with the empowerment of Saudi women – A field study on a sample of women in the city of Al-Ahsa, Kingdom of Saudi Arabia»[6].

Із числа джерел потрібно зазначити офіційний звіт ООН за 2024 рік, який доказує зміни сучасних тенденцій у статусі жінок у Саудівській Аравії у XXI ст., включно зі статистичними показниками, що стосуються участі в управлінні, праці, освіті та гендерної рівності[3]. Враховуючи інтерактивність даного ресурсу, він оновлюється у міру надходження свіжих даних. Також щорічний

міжнародний звіт HRW від 4 лютого 2026 року про актуальну ситуацію прав людини, зокрема жінок за 2025 рік[4].

Важливими і актуальними також є використання журналістських розслідувань для дослідження відношення до жіночої статті за інформаційними даними від людей, які пережили наслідки на собі. До такого можна віднести статтю Revealed: Saudi Arabia's secretive rehabilitation 'prisons' for disobedient women у міжнародній газеті The Guardian [5]

У XXI столітті становище жінок у Саудівській Аравії стало одним із ключових індикаторів соціальних і культурних трансформації, що відбуваються в королівстві в умовах модернізації держави та пошуку нового національного порядку. Попри те, що королівство тривалий час характеризувалося жорстокою гендерною сегрегацією та системою опікунства, останні десятиліття стали новим етапом для зміни у соціальному аспекті та перегляду окремих обмежень, зокрема у сфері сімейних прав, освіти, працевлаштування та громадської участі жінок. У сфері сімейних відносин правове становище жінок традиційно визначається нормами шаріату в їх національній інтерпретації, що регулюють питання шлюбу, розлучення, опіки над дітьми та спадкування.

Слід приділити увагу детальному розгляд реформ сімейного права за десятиріччя, починаючи з 2010 року до 2020. Питання шлюбу розглядається не лише як приватна угода між двома людьми, а як соціальний та правовий інститут, щільно пов'язаний із культурними нормами та системою опіки. Як відомо, традиційно в Саудівській Аравії шлюб організовувався у рамках родинної структури під контролем чоловічих опікунів, це могли бути батько або брат нареченої. Завдяки цієї праці, стають відомими усі «темні» сторони порядку законів королівства, наприклад як розлучення, де на офіційному рівні жінка має дозвіл на самостійне оформлення розлучення, реальні механізми доступу до нього залишаються фактично неможливими і часто залежать від судових практик, а не тільки від формального закону[1]. З точки зору Аніти С. Бутера[2, с. 123 - 126] було розглянуто реформу опіки над дітьми. Сучасні зміни, в законодавстві пов'язані із поступовим розширенням прав матерів на опіку, але водночас структурні обмеження традиційної системи влади надалі впливають на розподіл прав між батьками після розлучення. Це означає, що попри юридичні зміни, очікування родини та рішення суддів продовжують формувати нерівні можливості для жінок у практичній реалізації материнських прав.

Але всесвітні організації та влада королівства, а саме Моххамед бін Салман та Сальман бін Абдул – Азис Аль Сауд, у квітні 2016 року представили

програму, одною з головних задач якої було підвищити роль жінок у суспільстві та економіці. Ці реформи фактично кардинально перевернули традиційну модель, адже жіноча зайнятість стала розглядатися не як відхилення від традиції, а як стратегічна необхідність для модернізації економіки[1].

У 2022 року, в одному з міст Аль – Ахса, що розташований у Східній провінції Абкайк, королівства Саудівська Аравія було проведено польове дослідження[6], яке аналізує взаємозв'язок між рівнем особистісної та соціальної емансипації жінок і трансформацією сімейних відносин. Дослідження доводить факт того, що жінки з вищою освітою та стабільною зайнятістю частіше беруть участь у прийнятті сімейних рішень, зокрема щодо фінансів, виховання дітей і вибору місця проживання. Таким чином, економічна автономія виступає ключовим фактором зміни традиційної патріархальної моделі, де чоловік історично виконував домінуючу роль у шлюбі[6]. За даними на лютий 2024 за UN Women, рівень жіночої грамотності та охоплення вищою освітою і справді є високим і продовжує зростати. З кожним роком, жінки становлять значну частку студентства у закладах вищої освіти, завдяки цьому, жінки стають більш вільними та самостійними, і мають прагнення до професійної реалізації, з можливістю самостійно обирати партнера для шлюбу. Звичайно, освітній капітал безпосередньо впливає на трансформацію традиційної моделі сім'ї, сприяючи формуванню більш партнерських шлюбних відносин[3].

Дослідження вказують на поступову зміну балансу влади в родині. Якщо раніше чоловік виконував функцію «годувальника» родини, то зараз UN Women фіксує суттєве зростання жінок у робочій силі порівняно з попереднім десятиліттям. Таким чином, відбувається активніше включення жінок у публічну сферу без повної втрати сімейних обов'язків, та збільшує її участь у прийнятті фінансових рішень[3]. Можна стверджувати, що статистичні показники UN Women підтверджують висновки польового дослідження в місті Аль – Ахса щодо зв'язку між зайнятістю та зміною внутрішньосімейної динаміки і показують, що проведені реформи справді надали жінкам можливість самостійно вирішувати свою долю.

Але попри позитивні тенденції, нажаль і досі у королівстві присутнє збереження дискримінаційних практик. Звіт World Report 2026, який має розділ присвячений правам жінок і дівчат у Саудівській Аравії зазначає, що хоча уряд просуває окремі ініціативи, таке як наприклад скасування заборони на водіння, яке було проведене у 2018 році, підвищення участі жінок у трудовій діяльності,

яке все ж таки доволі активно просовується і має силу, але структурна дискримінація залишається у ключових сферах[4]. Перш за все, це стосується сфери сімейного права та закону про особистий статус, в якому містяться положення, які розширюють владу чоловічого опікуна над жінкою, зокрема щодо шлюбу, розлучення та опіки над дітьми. Це означає, що жінки все ще можуть бути штрафовані чи обмежені, якщо вважаються «непокірними» чоловікові чи опікунові. Все ще офіційно діє доступ до базових прав, таких як розлучення, опіка над дітьми або навіть оформлення документів на себе чи дітей і це часто ускладнюється юридично чи адміністративно. У розлученні оперує нерівність у судовій процедурі, адже чоловік має право на одностороннє розірвання шлюбу (талак), тоді як жінка повинна проходити усі етапи судової процедури і надавати підстави. І нажаль, випадки коли ці підстави не виправдовуються не є одиничними[4]. Саме це означає, що реформи, попри символічну та часткову лібералізацію, не усувають фундаментальних юридичних бар'єрів, що тягнуться з традиційної системи опікунства. І тут вже простежується ось та частина діяльності реформ, коли «на паперах» вони діють, а насправді тільки якийсь відсоток жінок їх відчують на собі. Так, офіційні кроки для збільшення доступу до освіти та праці зроблені, однак багато з цих змін залишаються символічними чи недосконало реалізованими.

Таким чином, слід зазначити які ж жіночі групи населення схильні до утисків та традиційного і не «реформованого» способу життя. Перш за все це молоді незаміжні дівчата, які вперше вступають у шлюб. Формально згода опікуна не є завжди обов'язковою в сучасній процедурі, але на практиці часто вимагається участь чоловічого родича[2, с. 117]. Часто такі випадки відбуваються у жінок із традиційних або племінних родин та мешканок більш консервативних регіонів, таких як регіон Касім, південні регіони та частина регіону Наджд. Наступною групою ризику соціальної нерівності можуть бути будь – які жінки що перебувають у шлюбі, але частіше випадки домашнього насильства трапляються у економічно залежних господарок, бідноти та жінок у сільських або менш урбанізованих регіонах[2, с.117]. І тут звичайно найбільш вразливою категорією у сфері сімейного права постають жінки які мають бажання на розторгнення шлюбу[2, с. 118]. Адже ініціювання розлучення є складнішою процедурою. Вона має ризик втрати опіки або обмеженням юридичних прав щодо дітей та на соціальну стигматизацію.

Одною з головних проблем, які досі залишаються в ісламських країнах, де панує шаріат є обмеження свободи пересування без опікуна та криміналізація

«непокори». Формально, у 2019 році було скасовано вимогу дозволу опікуна для отримання паспорта та виїзду за кордон для повнолітніх жінок[1]. Але дані звіту HRW підкреслюють про те, що на практиці чоловіки – опікуни можуть подавати заяви про те, що вона самовільно покидає дім, не надаючи на це аргументованих причин, і тоді жінка ризикує бути або затриманою, або бути примусово поверненою до родини[4]. В питанні жіночої «непокори» постає феномен так званих «реабілітаційних центрів», які в журналістських розслідуваннях описуються як закриті установи для жінок, які звинувачаються у непокорі або порушенні сімейних норм. Найбільш відомими є заклади типу будинків опіки (Dag al – Reaya). Жінка може бути направлена до такого центру за рішенням суду або на підставі скарги родича – опікуна. Ці центри мають формальний сенс установ «моральної та психологічної корекції» однак правозахисники, які будь яким чином, у тому числі звертаючись до преси, телеканалів та інших засобів масової інформації, щоб винести цю проблему на світовий рівень та показати жорстокість шаріату, вказують на обмеження свободи пересування, ізоляцію, психологічний тиск. І тут, у контексті правозахисників, треба згадати і хвилю затримань жінок – активісток, яка відбувалась саме у період проголошення реформ, зокрема перед скасуванням заборони про водіння автомобіля. За даними HRW та Amnesty, жінки, які виборювали роками право на керування транспортними засобами і за ліквідацію системи чоловічого опікунства, були затримані за декількома статтями кримінального кодексу королівства, зокрема у «підриві національної безпеки», «контактах із закордонними організаціями» або за порушення громадського порядку[4]. Тут цікавим виявилось те, що держава криміналізувала ту діяльність, яку ж сама згодом представила як власну реформаторську ініціативу. Серед найгучніших випадків, правозахисні організації згадують справи активісток Луджейн аль – Хазлул, Самар Бадаві та Нассими аль – Сада[5]. Головною метою виступів цих активісток була боротьба за цивільні та політичні права, відміну системи чоловічого опікунства та визнання прав шіїтської меншості. Їхні затримання супроводжувалися тривалим утриманням під вартою, закритими судовими процесами, обмеженнями публічної діяльності та виїзду за кордон. Правозахисні організації також повідомляли про твердження щодо неналежного поведіння під час утримання. Хоча з часом деякі активістки були звільнені, обмеження щодо їх пересування, а також заборона на публічні висловлювання та судові наглядові заходи залишаються актуальними та під контролем держави.

З точки зору міжнародного права, такі практики повністю підлягають розгляду як порушення права на свободу слова, мирні зібрання та асоціації. Але офіційна позиція влади наголошує на необхідності дотримання національного законодавства та захисту стабільної держави.

Перспективи подальшого покращення становища жінок пов'язані насамперед із поступовою еволюцією законодавства та практики його застосування. Вже нині за даними досліджень простежується економічна активність жінок яка створює нову соціальну реальність: фінансова незалежність посилює їхню переговорну позицію у родині, дає можливість самостійного вибору власної долі жінки та змінює суспільне сприйняття жіночої ролі. Завдяки молодому поколінню, яке зростає в умовах реформ, воно намагається демонструвати рівноправну модель партнерства. І таким чином, модернізаційні процеси будуть супроводжуватися подальшим переглядом сімейного законодавства та зміцненням судових гарантій, це може привести до повного перевороту у сімейному та цивільному праві королівства.

Таким чином, сучасне становище жінок у королівстві Саудівська Аравія багатогранне, та має багато суперечностей: між формальними реформами і повною правовою рівністю. І найважливішим є те, що зміни вже стали незворотними у соціально – економічній сфері. Питання полягає в тому, наскільки швидко правова система зможе адаптуватися до нової ролі жінки у суспільстві.

Література

1. Alomair, B., & Alshammari, H. (2023). Empowering Saudi women under Vision 2030: Opportunities and challenges. *Journal of Arabian Studies*, 13(2), 145–162.
2. Butera, A. C. (2018). *The kingdom of Saudi Arabia through the eyes of Saudi women*. Lanham, MD: Lexington Books.
3. Country Fact Sheet: Saudi Arabia. (2024). UN Women.
URL: <https://data.unwomen.org/country/saudi-arabia>
4. Human Rights Watch. (2026). *World report 2026: Saudi Arabia*.
URL: <https://www.hrw.org/world-report/2026/country-chapters/saudi-arabia>
5. Michaelson, R. (2022). Revealed: Saudi Arabia's secretive rehabilitation “prisons” for disobedient women. *The Guardian*. URL: <https://www.theguardian.com/europe>
6. Studying the personal and social variables associated with the empowerment of Saudi women – A field study on a sample of women in the city of Al-Ahsa, Kingdom of Saudi Arabia. *Journal of Social Sciences*, 11(4), 55–78.

Науковий керівник: Окорокова В. В., д. філос. н., професор, професор кафедри всесвітньої історії та методики її навчання ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Наукове видання

**«ІСТОРИЧНА НАУКА В УМОВАХ ВІЙНИ ОЧИМА ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА МОЛОДИХ УЧЕНИХ»**

Збірник матеріалів
Всеукраїнської наукової конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

м. Одеса, 12 березня 2026 р.

Електронне видання. Підписано до друку 01.05.2026 р.
Формат 60 x 90 1/16 Умовн. друк. арк. 8,7
Наклад – 150 прим.